

Het MAB vóór 50 jaar

A. F. Tempelaar

januari/februari 1939

Aan het einde van de derde 5-jaren periode van het bestaan van het maandblad heeft de redactie gemeend het blad in een nieuw jasje te steken, omdat zij van oordeel was 'dat ook het uiterlijk goed verzorgd dient te zijn en dat het omslag van een tijdschrift, dat telkenmale onder het oog komt van velen, een goede gelegenheid biedt voor het culturele werk van den kunstenaar'. De uitgever bleek bereid de advertentieruimte op de omslag prijs te geven ten behoeve van 'de ook door hem gewenste verbetering van het uiterlijk'.

In het vorige nummer van het MAB was een boekbespreking van Prof. Bordewijk opgenomen (zie het historisch verslag in het nummer van december 1988). Niemand kon toen bevroeden dat deze zeer geziene hoogleraar in de economische wetenschap in het begin van januari 1939 zou overlijden. Bordewijk werd 59 jaar.

E. van Dien – hij noemde zich in 1903 als eerste 'accountant', woonde in 1904 als een der zeer weinige buitenlanders het Eerste Internationaal Accountantscongres te St. Louis (USA) bij en was de voorzitter van het Tweede Internationaal Accountantscongres in 1926 te Amsterdam – bespreekt een geval, waarbij een door een accountant afgegeven goedkeurende verklaring bij een balans onjuist bleek te zijn omdat achteraf gebleken is dat het effectenbezit in bewaring was gegeven bij een bankfirma welke het depot had verduisterd.

Van de vele bekende bankinstellingen kan een

verklaring inzake het in depot hebben van effecten van cliënten zonder enig bezwaar worden aanvaard. Maar er waren in die tijd ook vele instellingen die òf te veel òf te weinig bekend waren om hun verklaringen zonder meer te accepteren.

Soms zijn er aanwijzingen voor de accountant om op zijn hoede te zijn; bijvoorbeeld wanneer af en toe de verantwoording van coupons, lossingen, conversies en dergelijke te wensen overlaat. Het geheel in een breder kader brengend stelt Van Dien, dat de accountant zich niet tevreden mag stellen met formele zekerheid. Men moet durven de consequenties te aanvaarden van een vergissing van een 'overdreven' zorgvuldigheid. De accountant moet veel méér doen dan wat formeel van hem verlangd kan worden. Voor hemzelf moet iedere twijfel worden weggenomen omtrent de zekerheid die hij zijn opdrachtgever wenst te verstrekken.

A. M. Groot heeft weer eens een artikel aan het MAB geleverd, thans betreffende de vraag of de vrije prijsvorming tot een economisch rationele prijs leidt. Hij constateert, dat in de – nog bestaande – crisisjaren het vertrouwen in de onfeilbaarheid van het prijsmechanisme zeer ernstig op de proef wordt gesteld. Het wemelt van prijsonderbiedingen, tot dumpen toe. Dat leidt internationaal tot vèrgaande autarkische beschermingsmaatregelen van de regeringen. Voorts ontwricht de internationale bewapeningswedloop de normale produktie en bestaat grote onzekerheid door het internationale wantrouwen in de valuta-verhoudingen.

Er kunnen vele redenen zijn een differentiële prijs-politiek te voeren. Iedere additionele produktie welke boven de grensprijs kan worden verkocht, levert immers winst op. Maar het is kortzichtigheid, want ook de concurrent denkt en doet het-

A. F. Tempelaar
registeraccountant, was lid van de maatschap Dijker en Doornbos (rechtsvoorganger Deloitte Dijker Van Dien), en vervulde vele functies in de beroepsorganisaties in binnen- en buitenland.

zelfde en daarom is het effect geen marktvergroting, maar alleen lagere opbrengst.

Groot beveelt daarom in feite een branchegewijze ordening aan. 'Economische vrede in onze maatschappij kan alleen bereikt worden, indien de ondernemers besluiten geen direct en tijdelijk voordeel voor het eigen bedrijf na te streven, indien daarmee het duurzaam collectief belang van de bedrijfstak in gevaar wordt gebracht. Deze doelbewuste beteugeling van de vrije prijsvorming is de belangrijkste doelstelling van de ordening, die in onze maatschappelijke organisatie in vele bedrijfstakken onmisbaar is, als correctief op de mateloze prijsonderbieding'.

L. van Kampen (senior) heeft zich verdienstelijk gemaakt door een vertaling te maken van de controlevoorschriften in Noorwegen, zoals deze waren vastgesteld door het Noorse Departement van Handel. Een der merkwaardige artikelen bepaalt, dat het benodigd aantal assistenten als hulp bij de uitvoering van de controle-taak van de accountant – met goedkeuring van de accountant – wordt aangesteld door de Raad van Commissarissen der vennootschap of bij gebreke van dit college door de algemene vergadering van aandeelhouders. De assistenten mogen alleen instructies van de accountant of een door hem aangewezen gemachtigde aannemen.

In het februari-nummer maakt J. van Hamersveld 'eenige opmerkingen omtrent het uitwerken van vraagstukken op de examens in accountancy'. Hij was bij het bestuderen van een aantal uitwerkingen tot de conclusie gekomen dat zij onsystematisch van opzet waren. Voor het hierna volgende gaat hij uit van een examenduur van drie uur voor een vraagstuk. De schrijver geeft de volgende goede raadgevingen:

- Lees eerst de tekst, ten einde te weten te komen wat gegeven is. Ga hiervoor zo gemakkelijk mogelijk zitten en gebruik geen pen of potlood hierbij. Laat ook de vraagstelling hierbij gerust buiten beschouwing (20 minuten).

Volgens Van Hamersveld zal de kandidaat na deze aanloop de gewenste rust en helderheid hebben verkregen om zich ten volle aan zijn taak te kunnen geven.

- Dan volgt de tweede lezing – nog steeds zonder pen of potlood te gebruiken – maar nu met het bestuderen van de vraagstelling en overdenking van het verband tussen opgaaf en vraag 'zodat het geval hem volkomen duidelijk wordt', aldus de schrijver (weer 20 minuten).

- Nu is het moment gekomen met schrijven te beginnen en wel voor het maken van aantekeningen welke straks in de uitwerking zullen worden behandeld. In willekeurige volgorde, maar wel nummeren, zodat er een leidraad voor de uitwerking kan ontstaan en tevens verhinderd wordt dat punten vergeten worden (30 minuten).

- Daarop kan met het schrijven van de uitwerking worden begonnen. 'Voor nervositeit is geen aanleiding meer. In embryo ligt het werkstuk in het brein van de kandidaat en in de aantekeningen vast' (90 minuten).

- Tenslotte voor het nalezen en voor diversen 20 minuten.

Er zijn teveel kandidaten die menen zoveel mogelijk te moeten schrijven, vellen vol. Maar: niet het vele is goed, doch het goede is veel!

Van Hamersveld geeft examenkandidaten de raad in de loop van hun studie te trainen langzamerhand 'op tijd' te gaan werken.

In het juni-nummer van 1938 heeft T. Keuzenkamp besproken het voorstel van Mr. Dirkzwager inzake twee curatoren in een faillissement (zie het historisch verslag van juni 1988). Dirkzwager wilde naast de curator een tweede, namelijk een bankinstelling, laten benoemen als mede-curator, belast met de ontvangst en beheer der gelden.

Dirkzwager wil nu van Keuzenkamp duidelijk vernemen of die bij consequente doorvoering van zijn voorstel meent dat er sprake kan zijn van een *afdoende* verbetering in het beheer der faillissementsgelden.

Keuzenkamp acht het voorstel van Dirkzwager wel een verbetering (splitsing van beheer en bewaring), maar bepaald niet *afdoende*. Hij gebruikt hiervoor zijn reeds eerder gegeven argumentatie.

In de rubriek 'Lastige gevallen' reageert James Polak op het door Limperg gegeven antwoord

betreffende het verbod dat een directeur ener vennootschap aan zijn personeel had opgelegd informatie aan de accountant te geven (zie het historisch verslag van november 1988). Ontdaan van het specifieke verzoek van de commissarissen aan de accountant acht Polak geen lastig geval aanwezig. Hij meent dat de accountant de controle-opdracht wel kan aanvaarden indien hem alles waarop hij ten behoeve van de controle prijs stelt wordt getoond en de directeur alle verdere gevraagde toelichtingen tot zijn volle tevredenheid verstrekt. Het wordt pas moeilijk (= lastig) als de accountant niet alle gevraagde informatie krijgt of aan de juistheid van die informatie moet twijfelen. Polak meent dat ook dan nog niet de opdracht behoeft te worden geweigerd, maar dat een voorbehoud in de verklaring moet worden gemaakt. Dat kan lastig zijn, maar daarvoor is hij accountant. Voor de extra opdracht van de commissarissen is volgens Polak het verbod van de directeur wel onoverkomenlijk. In dat geval moet de opdracht worden geweigerd.

Limperg geeft direct antwoord. Hij meent dat een accountant, die zichzelf respecteert, een hinderenis welke door de directie opzettelijk wordt opgeworpen, nooit aanvaarden zal en derhalve de opdracht zal weigeren. Subsidiar is het geven van een voorbehoud vaktechnisch en principieel in het onderhavige geval onaanvaardbaar, omdat de draagwijdte van dit voorbehoud door de lezer niet kan worden bepaald.

L. van Kampen (senior) begeeft zich met een reactie op het antwoord van Limperg betreffende het 'Lastige geval' ook op glad ijs. Hij is het niet eens met Limperg, het begrip beheer in de vraagstelling te vervangen door het begrip bestuur, zoals Limperg heeft gedaan. Hij komt tot zijn conclusie op basis van de – volgens hem – taalkundige afkomst van het woord beheer (beheer komt van heer dit is de oorspronkelijke machthebber, niet alleen over zaken en gebeurtenissen doch ook over mensen; besturen komt van sturen, een handeling welke op last van de beheerder door een ondergeschikte kan worden uitgevoerd). Beheer is denkbaar zonder bestuur, bestuur niet zonder beheer. Van Kampen wijst er ook nog op

dat in België de bestuurder boven de beheerder staat.

Limperg geeft hier ongezouten lik op stuk. Hij zal geen moeite doen de heer Van Kampen tot zijn zienswijze over te halen, maar mag niet nalaten zijn bezwaren tegen diens argumenten voor de lezer uit te spreken. De heer Van Kampen doet verstandiger het onderzoek naar de afstamming der woorden aan taaldeskundigen over te laten en wat de Belgen betreft, die gebruiken de woorden vaak in andere zin dan bij ons. Het gaat in zijn antwoord op het lastige geval om het gebruik van beide woorden in de vakterminologie; 'daarover kunnen wij als vakdeskundigen van gedachten wisselen'. Het vraagstuk van de woordkeus is hier het vraagstuk van de doelmatigheden in het gebruik der woorden in het verband met de problemen. In de bedrijfseconomie en in ons beroep is het nuttig te onderscheiden in het beheer van dode zaken en het beheer van het levende organisme van het bedrijf, dit is bestuur. Aldus kan men zeggen dat het begrip besturen met betrekking tot het bedrijf meer omvat dan het begrip beheren.

De Redactie van The Accountant heeft in een hoofdartikel een oordeel gegeven omtrent de accountantsverklaring bij het jaarverslag van Philips, (meer dan duizend woorden tellend en welke begint met een omstandig uiteen zetten van de omvang van de controle).

Volgens de Redactie moet uit de gedetailleerde uiteenzetting van de controle worden afgeleid, dat men op het Continent minder zuiver onderscheid maakt tussen zaken die tot de competentie van de directie behoren en zaken die aandeelhouders belang inboezemen. Een Engelse accountantsverklaring wordt strikt beperkt tot de zaken welke in de Companies Act ter zake worden genoemd en daar voelt de Redactie zich wel bij.